

Középutcza, Stein J. könyvkereskedése.

egész évre 12 frt, félévre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Egy évre	12 forint o. ért.
Félévre	6 " " "
Évnegyedre	3 " " "
Egy óra	1 " " "

a képviselőház decz. 14-diki ülésében.

Mi volt a legfőbb indító ok, mely őseinket arra bírta, hogy a Habsburg dynastiát Magyarországnak trónjára meghívják, a trónöröklésnek első szülöttségű rendjét megállapítsák, s utóbb a leány-ágra is kiterjesztve, annak kihaltáig a királyválasztás és jogáról lemondjanak? kétségkívül azon meggyőződés, hogy a magyar nemzet biztos és erős támasza nélkül, egyedül saját erejével hazáját és nemzeti létét ellenségeinek túlnyomó hatalma ellen meg-

Nem azért hozom én fel ezeket, mintha bennem, hogy lehet a háznak oly tagja, ki a *pragmatica sancti*ót megtámadni és felbontani törekszik; tudom én azt, hogy ezen ünnepélyes alapszerződést tiszteletben tartani polgári kötelességének hiszi mindenki; tudom, hogy ez alkotmányunknak egyik alaptörvénye és országgyűlésünk jelenleg is nem a *sanctio pragmatica* fölött, hanem annak alapján tanácskozik. Csak azért hozom fel mindezeket, hogy kifejtssem mindazon okokat, melyeknél fogva és a *sanctio pragmatica*-ban megállapított szövetkezést nem csak azért óhajtom sértetlenül fentartani, mert azt a törvény parancsolja, hanem azért is, mert lelkemben meg vagyok győződve, hogy hazám érdekeit s politikai létünk sértetlen fentartását egyedül az biztosítja. (Élénk, hosszas helyeslés a középén.) A ki a *pragmatica sancti*ót tiszteli ugyan, mert törvényt sérteni nem akar és annak erőszakos felbontását tetteleg eszközölni nem kívánja, de a felbontást nem tartaná károsnak hazánk érdekeire nézve, mert talán valamely más szövetkezést hasz-

Azon szövetkezés, melyet a *pragmatica sanctio* megállapított, külviszonyainkat illetőleg megfelelt ugyan céljának, mert megvédte és megmentette az országot; de belviszonyainkra nézve nem volt mindenben áldásthó. És ezt azon szerencsétlen körülmény okozta, mely nem tőlünk függött, de fájdalom létezett, hogy midőn a *pragmatica sanctio* köttetett és azóta és a legújabb időkig, az örökös tartományok népei nem bírtak alkotmányos szabadsággal, hanem abszolút hatalom alatt állottak.

Ezen abszolút hatalom képviselte őket iránunkban, és mi nem velük egyezkedtünk. E körülménynek egyik következtetése az volt, hogy ők nem látták érdekében támogatni, a mi alkotmányos szabadságunk sértetlen fenntartását, sőt gyakran úgy tekintették azt, mint az ő anyagi érdekekkel ellenkezőt. Abszolút dynastiáknak külpolitikája

Hánszor szoltunk már alkotmányunk gar-
tiáról, hánszor emlegettük azon rémet, melytől
szabadságunkat féltjük és melyet reakciónak neve-
nek; mi ez a reactio és kikből áll az? azoknak
törekvése, kik az absolut hatalmat, melynek ők
voltak kezelői, feledni nem tudják, és azt minden
áron visszaohajtják; de nem oly nagy számuk,
nem oly nagy erejük, hogy bármikor félelmese-
k legyenek, ha a nép nem áll hátuk mögött. (Zajos
tetszésnyilvánítások a közepén.) Most az események
elválasztották tőlük Ausztria népeit és ezen népek
lesznek védői és legbiztosabb támaszai szabadsá-

gunknak, ha nem sértjük érdekeiket az által, hogy vonakodunk az államadósságok viseléséhez járulni, és nem kergetjük őket ismét a reactio karjaiba, mely magára hagyatva nem létezhetik, de a sértett érdekek tömegével egyesítve ismét veszélyessé válhatnak. Lelekem legbensőbb meggyőződése ez, hogy az adósságok oly mennyiségűek, mely erőnkhez képest a méltányosság mértékének felel meg, önkényes elvállalása által több szellemi s a következőket tekintve több anyagi hasznot hajtnak hazánknak, mint a mennyit ezért áldozunk. (Tetszésnyilvánítás a középén.)

Emlékeztünk a 48-diki eseményekre (Halljuk!) ezen év annyi jó törvényt hozott létre, hogy nem lesz kegyelethiány, ha megemlítek egy hibát, melyet akkor elkövetünk, mondom, elkövetünk, mert én e hibának, őszintén megvallva, magam is részese vagyok (Halljuk!).

A 48-diki törvények szentesítése után azonnal felszólított ő Felsége a bécsi kormány kívánságára minket, akkori minisztereket, hogy az államadósságokból 200 milliónak vagyis évi kamatainak elvállalását eszközöljük. A bécsi miniszterium azon hibát követte el, hogy ezt tőlünk mint jogi kötelezettséget el nem fogadtuk. De részünkről a hiba abban állott, hogy azonnal minden haladék nélkül ki nem jelentettük, a mit a 61-diki országgyűlés kijelentett, hogy jogilag kötelesek ugyan nem vagyunk, de politikai okoknál fogva és méltányosság tekintetéből készek vagyunk ezen tárgy felett velük tanácskozni és kölcsönös egyezkedésnek eredményének létrehozásában működni. Mennyi baj, mennyi veszély, vér és áldozat lett volna ez által valószínűleg elkerülve! Nehéz ugyan utólagosan megmondani, mi történt volna, ha ez, vagy amaz előzmény nem történik; de valószínűleg tartom mégis, hogy a harc, melyet végig kellett küzdünk, és melynek oly szerencsétlen eredménye lett, ha hamarabb bevégeztetik és kedvezőbb kimenetele lesz, ha mi akkor az államadósságok elvállalására nem mint szorosan jogi kötelezettségre, hanem mint politikailag szükséges lépésre hajlandók lettünk volna. (Élénk tetszésnyilvánítás a középén.) Igaz, hogy utóbb ezen lépéstől is kevésbé idegenkedtünk volna, de már akkor minden késő volt!

Azt mondják, hogy Horvátország és a felizgatott nemzetiségek már akkor elkezdték a harcot, nem az államadósságok miatt, hanem mert nemzeti érdekeiket sértve vélték. (Halljuk!) De emlékeztetem azokat, kik az akkori eseményeket figyelmelemmel kísérték, hogy kezdetben és még ezen nemzetiségi harcok elején is Ausztriának liberalis államférfiai, kik maguknak az alkotmányt kívírták, nem voltak irányunkban ellenséges indulattal, és ha az ő érdekeiket az adósságok egy részének elvállalásával a mi érdekünkhez kötöttük volna, nem is lettek volna ellenségeink, s az ő befolyásukkal, az ő segítségük által támogatva kiegyenlíthettük volna azon nehézségeket is, melyek Horvátország és a nemzetiségek fegyveres harcát okozták.

Azt mondják némelyek, hogy a népek millióit s nem a pénzüzrekek érdekeit kell tekintetbe venni, mert azok száma úgy is csekély lehet, de befolyásuk minden államban és minden időben fontos és a népek millióira is gyakran nagyhatalással van, és tekintve azt, hogy az örökös tartományokban és a fővárosban már akkor az állampapírok nem csekély része a nép kezében is volt, a kisebb kalmár és ipartűz, az ügyvéd, orvos és sok más, kiknek egy-két kisebb nagyobb mennyiségű állampapírja volt, azt hitte, hogy a mi tagadó válaszuk az ő keservesen szerzett vagyonát, mely ezen papírokban feküdt, értékében alászállítja, sőt megsemmisíti.

Ez őket ellentünk ingerelte és a reactio felhasználta ezen ingerültséget és ellenségeink száma nagyobb és félelmesebb lett. Ha mindez akkor nem történik, ha mindazok, kik vagyonukat feltették, a mi tagadó válaszuk következtéből, éppen azon vagyon biztosítását abban kereshették volna, hogy az államadósságok terhében mi is részt akarunk venni, nem ellenségeink, hanem szövetségeseink lettek volna. És hol állnánk most? Ipar és kereskedelem bizonyosan virágzóbb volna nálunk is, náluk is, a mi alkotmányunk és az ő alkotmányuk megszilárdulva, mennyire fejlődött volna azóta, és ezen alkotmányosság sok ballépést, különösen az államadósságok oly óriási növekedését bizonyosan megátolta volna.

A tapasztalat nagy kincs, de gyakran drága áron kell megszerezni, oly áron, hogy utóbb néha kétkedik az ember, ha nem adott többet érte, mint a mennyit tán ér! Azonban a legnagyobb pazarlás és a pazarlás legsúlyosabb neme az, midőn megfizetjük a tapasztalat nagy árát és azt nem használjuk. (Zajos tetszés a középén.) Okuljunk mi is a magunk kárára és ne ismételtük a hibát, melyet e részben 48-ban elkövetünk.

A negyedik politikai tekintet, melyet meg kell említenem, egyszerűen az, hogy bármit határozunk mi most ezen adósságok kérdésében, azok terhére határozatunk által magunkról el nem hárítjuk. Fizetni fogjuk mi ezt többé tán akarunk el, len és pedig valószínűleg a méltányosság azon mértékéig, melyet most a törvényjavaslat ajánl. Megemlítem már, hogy az Európa-szerte elágazott érdekek, melyeknek oltalmára egyesek úgy, mint államok szöveteznek, minő döntő súlyt gyakorolnak az efféle kérdésekre.

Elég legyen e részben jelen századunk történelmére, és Belgiumnak és az Ausztriától elszakadt lombard-velencei királyságoknak példájára hivatkoznom. Ezeket szerencsés forradalom és külhatalmak segítségével szakasztotta el azon országoktól, melyekhez tartoztak, és mégis el kellett vállalniok nem csekély részét azon adósságoknak, melyek előbbi kapcsolatuk ideje alatt az ő befolyásuk nélkül tettettek, mert az európai közvélemény követeléseivel nem harcolhattak.

Meg vagyok győződve, hogy még akkor is, ha az osztrák birodalmat az események bontanák szét és nekünk új viszonyt, új alakulást kellene keresnünk: az ausztriai adósságok nem csekély része reánk nehezednék, mert ugyanazon hatalom, mely az osztrák hatalmat szétbontotta, kényszerítene bennünket arra; és ha a birodalom egyes tartományai más államokhoz csatlakoznának is, azon hatalom, melyhez csatlakoztak, gondoskodnék arról, hogy minél kevesebb terhellet vegye őket át és minél többet hárítson reánk. (Ugy van! Helyeslés a középén.)

Nem fekszik, úgy hiszem, hazánk érdekében, azon terhet, melytől utóvégre úgy sem menekülhetünk, most visszautasítani magunktól, és inkább a véletlen események kényszerítő hatalmát bevárni. Sokkal czélszerűbben cselekszünk, ha kölcsönös egyezkedés útján, minden tekintet számbevételével, önként és szabad akaratból tesszük azt, a mit valószínűleg önkéntelenül is kénytelenek volnánk megtenni, mert ily módon támaszt nyertünk szövetségeseinkben és a közvéleményben, amugy pedig valóságos haszon nélkül csak ellenségeket szereznénk magunknak. (Élénk tetszés a középén.)

Ezek azon politikai tekintetek, melyeknél fogva saját érdekünk és politikai létünk biztosítása végett részt kell vennünk a méltányosság mértékéig az államadósságok fizetésében. Azt mondtuk a 61-i feliratokban, és azt mondtuk a jelen országgyűlésnek XII-ik törvénye, hogy „méltányosság alapján, politikai tekintetekből megteendő, a mit tennünk szabad és a mit az ország önállása, alkotmánya és jogainak sérelme nélkül tehetünk, hogy azon súlyos terhek alatt, miket az abszolút rendszer eljárása összehalmozott, ő Felsége többi országainak jóléte és ezzel együtt Magyarország is össze ne roskadjon, és a lefolyt nehéz időknek káros következtései elháríttassanak.”

Ugyanazon törvény szabad egyezkedés által rendeli megállapítandónak az évi járulékat, melyet Magyarország elvállal. Az egyezkedés megkezdett; a miniszterium és az országos küldöttség az egyezkedési javaslatot élénk terjesztette. Most be kell válnunk ígéretünk, s teljesítenünk a törvény rendeltét. De csak félig felelünk meg ígéretünknek és a törvény rendeltetésének, ha ajánlatunk oly kis mennyiségre szabnánk, a mely a törvényben kitűzött célnak és a legfontosabb politikai tekintetek követelésének meg nem felelne. (Helyeslés a középén.)

E kérdés megoldását a kiegyenlítés művének befejezése is szükségessé teszi. Azok előtt, kik a kiegyenlítés művét nem helyeslik, sőt károsnak, veszélyesnek tartják, s inkább óhajtanak, hogy hazánk a kiegyenlítés előtti állapotban maradjon, a kiegyenlítés bevégezése bizonyosan nem oly tekintet, melyet figyelemre méltatnának; mert hiszen, ha ez be nem végeztetik, sőt még inkább, ha ez felbomlanék, attól menekülnének meg, a mit rosznak tartottak. De minden körülményeket méltó tekintetbe véve, én a kiegyenlítés művét az országra nézve hasznosnak, sőt szükségesnek tartom, mind azért, a mit általa elértünk, s mind azért, a minek tért nyitottunk, s a minek magvát elhintettük. (Élénk tetszés a középén.)

Vonjunk párhuzamot azon állapot között, melyben a kiegyenlítés előtt tettleg voltunk s jelen helyzetünk között: és lehetetlen tagadnunk, hogy a jelen állapot hazánkra nézve kedvezőbb. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.)

Tettleg semmi politikai jogokat nem élveztünk; súlyos terhek nehezedtek reánk, s azokat nem magunk állapítottuk meg. Az abszolút hatalom s annak gyakran fonák kezelése minden erőt, minden tevékenységet megzubbasztott, s minden felelősséget megtagolt.

Azt mondják némelyek, hogy az ország nem örül ezen kiegyenlítésnek és azt nem szereti. Igenis, ha úgy állítjuk a kérdést, hogy ki vannak-e vágyaink és óhajaink elégtve, nincs-e még sok bajunk, sok panasz, a mi orvoslást igényel: kétségen kívül azt fogják felelni, hogy óhajainkból sok teljesítetlen maradt; kívánataink kielégítve nincsenek, s még igen sok a baj, sok a panasz. Merőben el lenkezték én sem állíthatok. De hiszen ki az, ki ne óhajtaná nemzetét önérejeiben nagynak és hatalmasnak; ki ne kívánna, minél biztonságabb alkotmány mellett, minél kevesebb terhet viselni. Azonban mivel mindent elérni nem lehetett, mivel sok van, a mit még elérni óhajtunk: nem lehet állítani, hogy a mi megvan, az teljesen értéktelen. (Élénk tetszés a jobboldalon.)

Állítsuk így a kérdést: hogy óhajta-e az ország inkább visszamenni ismét azon állapotra, melyben a kiegyenlítés előtt volt, — alig hiszem, hogy sokan legyenek, kik komolyabb megfontolás után őszintén igennel felelnek. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) Nyujtsanak bár a népnek kecsegtető reményeket, hogy majd bel- és külföldön többet

és jobbat szerez: e kecsegtetés mellett, s talán éppen e kecsegtetés miatt nem fog az ország arról, a mi megvan lemondani, s nem fogja önként elkölni magát az alkotmányos tért, a melyen sokat kivíthat, a mi még nincs, s mely nélkül azt sem bírhatná, a mi most van. (Helyeslés a középén.)

Többször hallottam azon ellenvetést, hogy mi az adósságok elvállalásával nem a nemzet közvéleménye szerint cselekszünk. Lehet, hogy a közvélemény e részben változott; de ha tekintetbe vesszük azt, a mi 61-ben és azóta történt, szabad legyen ezen kétkednünk. Az 1861-diki országgyűlés mondta ki legelsőbben, „hogy ámbár jogilag nem köteles az ország azon adósságokat fizetni, melyek alkotmányos beleegyezés nélkül tettek, kész mégis méltányosság alapján, politikai tekintetekből, a törvényszabta köteleesség mértékén túl is megtenni, mit tennie szabad, és a mit az ország alkotmányos jogainak sérelme nélkül tehet, hogy azon súlyos terhek alatt, miket az abszolút rendszer eljárása összehalmozott, ő Felsége többi országainak jóléte s azzal együtt Magyarországé is össze ne roskadjon, és a lefolyt nehéz időknek káros következtései elháríttassanak.” Midőn a felirat, mely ezen kijelentést foglalja magában, legelsőbban tanácskozás alá került, nem annak tartalmáról, hanem alakjáról folytak a tanácskozások. Mert egy rész nem felirathoz, hanem határozathoz kívánt nyilatkozni. Midőn azonban a felirat módját határozta el a többség, s annak tartalma vétett tanácskozás alá, a legtöbb pont hosszas vitatkozások tárgya volt. Még a felett is terjedelmesen tanácskoztunk, hogy fátolt vessünk e a lefolyt eseményekre; de az államadósságokra vonatkozó pont, azon kevés pontok közé tartozott, mely ellen senki fel nem szólalt; én legalább ily felszólalásnak nyomát a naplóban nem találtam. Közel 300 képviselő volt jelen s azokkal közakarattal fogadták el az említett pontot. Mondhatná valaki, hogy ez a képviselőház egyetelműsége volt, de nem az országé. Miből lehet megítélni, hogy az ország valamely, már megállapított határozatot helyeselt? Egyedül, vagy legalább legbiztosabban a következő választásokból. Azon közel 300 képviselő közül, kik ezen határozatban megállapodtak, a többségét ismét megválasztotta az ország 1865-ben, pedig tudta, hogy azon képviselők mondták ki az államadósságok elvállalásának eszméjét; tudta, hogy ezen eszmét megtestesíteni és a kimondott szót beváltani a közelebbi országgyűlésnek leendő feladata. Még nem tudok eseteket, melyekben a megválasztott képviselők nyilatkozatot kívántak volna a választók arra nézve, hogy az államadósságokat elvállalni nem fogja. Általában az 1865-ki képviselői választásoknál maguk a megválasztottak nem tették programjukba azt, hogy az államadósságok elvállalására szavazni nem fognak, s ezt tőlük tudtomra a választók sem kívánták. Ezekből méltán lehet következtetni, hogy a nemzet véleménye nem volt ellentétben az 1861-ben elfogadott felirat említett pontjával, melyet az 1867-i törvény újra kimondott; s melyet most létesíteni szándékozunk. (Tetszés a középén.)

Igy áll-e ez jelenleg is, nem tudom. Hiszem, hogy ha kérdeznénk bárkit, óhajta-e 29 millió forintnyi adósságot elvállalni és az országra ily tetemes terhet róni: mindenki, valószínűleg mi is azt mondaná, hogy azt nem óhajtjuk. (Derűtség.) De ha fontolóra venné azon tekinteteket, melyek erre éppen hazánk érdekében kényszerítnek bennünket, hiszem és reménylök, hogy az ország többsége még e súlyos áldozatot is készebb volna elvállalni, mint hogy hazánk és alkotmányunk biztonságát kockáztassa. (Tetszés a középén.)

Azonban, mint említém, meglehet, hogy változott e részben a közvélemény, mit felelte sajnálnék. Tudom és érzem a felelősség súlyát a közvélemény irányában; de én három hatalmat ismerek, melynek véleményemre és annak tervszert nyilatkozataira nézve felelősséggel tartozom: mindenk előtt az Isten, azután saját lelkiismeretemet és az ország közvéleményét.

Nagy fontosságot tulajdonítok ezen utolsónak is; de ha Isten és saját lelkiismeretem előtt tisztán állok, fájdalomosan bár, de nyugodt lélekkel türom a közvélemény kárhözvontatását. (Hosszan tartó zajos tetszés nyilvánítások a középén.)

Nincs nagyobb csapás, mint ha valaki saját lelkiismeretével jön meghasonlása. Még a közvélemény hatalmának sem szabad feláldoznunk benső meggyőződésünket és keblünk nyugalmát. (Élénk tetszés a középén.) Én lelkem legbensőbb meggyőződéséből mondom, hogy az államadósságoknak az előttünk fekvő törvényjavaslat szerinti elfogadása az ország érdekében fekszik; el nem fogadása pedig nemcsak közérdekeinket, hanem politikai létünk biztonságát is veszélyeztetné.

A kik e nézetet nem osztják, kik azt hiszik, hogy az elvállalandó teher nagysága sokkal súlyosabb, mint a mit a felhozott politikai tekintetek igazolnának, azoknak épp úgy köteleességük saját lelkiismeretük sugallata szerint a javaslatnak ellene szavazni, mint nekem köteleességem önmeggyőződésemet követni. (Hosszan tartó éljenzés.)

De nem akarom hosszas előadásomat még hosszabbra nyújtani és összevonom röviden a mondotakat. (Zajos felkiáltások: Halljuk! Halljuk!)

Mintán én meg vagyok győződve, hogy a pragmatica sanctióban megállapított szövetezést nemcsak azért kell fenntartani, mert, ha felbontanák,

vagy céljának többé megfelelni képes nem lenne, hazánk biztonsága volna veszélyeztetve; mintán meg vagyok győződve, hogy ha mi az államadósságok elvállalását visszautasítjuk, vagy abban az erőnkhez mért méltányosság határáig el nem megyünk, az örökös tartományok népei nem lesznek képesek nekünk a közös védelemre nézve azon támaszt nyújtani, melyet a sanctio pragmatica értelmében tőlük várhatunk, és ennek folytán a védelmi kötelezettség nagyobb része reánk nehezedvén, azt el nem bírjuk, és így a szövetekezés végzéjára meghiusul; mintán az államadósságok ily elvállalásának megtagadásával Európa közvéleményét és a sértett érdekek nagy támogatást zúdítanak magunk ellen, a mi az országra nézve felette veszélyes volna; mintán meg vagyok győződve, hogy az államadósságok méltányos részének elvállalásával Ausztria népeit alkotmányunk fenntartására nézve is szövetségeseinkké tesszük, az elvállalás megtagadásával pedig érdekeinket az ő érdekekkel összekötöztük hozzá, hazánk javát kockáztatjuk; mintán végre meg vagyok győződve arról is, hogy ha mi visszautasítanánk is az adósságok elvállalását, attól meg nem menekülnénk, sőt még a birodalom feloszlásának esetében is reánk nehezednék azok tetemes része, mely a most javalt mennyiségnél kevesebb alig lenne: nyíltan és határozottan kijelentem, hogy az államadósságok azon részét, mely erőnkhez képest a méltányosság határáig megy, elvállalni szükségesnek tartom. (Zajos, hosszasan tartó helyeslés a középén.)

Ezeket kívántam mint az általános tárgyalás köréhez tartozókat előadni. A mennyiségnek szám szerinti meghatározása és az elvállalás módja szorosan véve inkább a részletes tárgyaláshoz tartoznak; de mivel az előttem szólott képviselők majdnem kivétel nélkül a mennyiségre is kiterjesztették nyilatkozataikat, kijelentem én is erre vonatkozó véleményemet. (Élénk felkiáltások: Halljuk! halljuk!)

Én a miniszterium és az országos küldöttség által velünk közölt adatok és felvilágosítások folytán, a központi választmány jelentésében kifejtett okoknál fogva, a törvényjavaslatban ajánlott évi járulékos mennyiségét olyannak tartom, mely a méltányosság azon mértékét, melyet erőnkhez képest elvállalhatunk, túl nem haladja, s ennél kisebb mennyiségre azért sem kívánok szállani, mert ez által azon politikai érdekeket, melyeket előadásomban felhoztam, kockáztatnánk s hazánk politikai biztonságának sokkal több kárt okoznánk, mint azon haszon volna, mely ajánlatunk leszállításából származnék. Elvállalom tehát azt a törvényjavaslat szerinti azon kijelentéssel, hogy mivel én a nemzet és nemzet közti egyezkedést nem kívánom úgy tekinteni, mint vasári alkudozást, ezen összeget olyannak tartom, melyen túl semmi esetben sem léphetünk, s kijelentem, hogy abba soha sem tudnék beleegyezni, miszerint ezen elvállalt összegben felül utóbb bármilyen követeléseket elfogadjunk; mert a súlyos teher is könnyebb, ha bizonyos és határozott, mint ha folyton marad még fenn valami, a mi újabb surlódásokra adhatna okot és új terhelteket vonhatna maga után. (Élénk helyeslés a középén.)

Azon indítványt, hogy előbb állapítsuk meg budgétunkat és jövedelmeinkhez mérve aztán határozzuk meg az átvállalandó adósságok mennyiségét, nem tartom czélszerűnek; mert az adósságok ezen elvállalása nem ajándék, melyet csak feleslegünkből adhatnánk, hanem oly teher, melylyel hazánk biztonságát és legszentebb érdekeit mentjük meg. (Tetszés a középén.) Ezt tehát én legszükségesebb kiadásaink közé helyezem. Egyébiránt minden költségvetést, kivált helyzettünkben, úgy lehetne készíteni, hogy a mellett jövedelmeinkből végre semmi sem maradna fenn. Majd jövedelmeinket csökkentenők azáltal, hogy valamely terhes és népszerűtlen adó nemet szüntetnők meg; majd beruházásainkat emelnők, s mindezt kétségkívül eléggé indokolva.

És kétségtelen az is, hogy évekre előre senki sem képes megmondani, hogy mennyi feleslegünk marad egyik vagy másik évben; ennél fogva mindig csak egy évre ajánlhatnánk meg valamely összeget, és ezáltal sem az állam hitele biztosítva nem volna, sem az érdekek megsértéséből eredő káros következtései magunkról el nem hárítanánk; általában semmit azon politikai előnyökből el nem érünk; miért én legalább az adósságok elvállalását czélszerűnek és indokoltnak tartom. (Felkiáltások a középén: Igaz! Ugy van!)

Végre a mi az adósságok mikénti elvállalását illeti, erre nézve a törvény maga szolgál útmutató, midőn kölcsönös egyezkedésre, az évi járulékos mennyiségének meghatározására utasít. Ezen módot tartom én egyedül helyesnek, mert csak ez zárja ki a solidaritás eszméjét, melyet én semmi szín alatt el nem fogadnék. (Helyeslés.)

A solidaritás csak jogi kötelezettségnek lehet eredménye; más jogi kötelezettséget pedig az államadósságra nézve senki irányában el nem ismerek, mint azt, a mit e törvény és törvényes egyezkedés, mely alkotmányos beleegyezésünkkel jön létre, határozottan megállapít.

Ez az én véleményem az államadósságokról szóló egyezkedésre, és a részünkről meghatározandó törvényjavaslatra nézve. (Zajos és hosszas tetszés a középén.)

Országgyűlési tudósítás.

A képviselőház ülése decz. 14-én.

Felvétetve a napirend, a tanácskozási Olgyai Lajos kezdte meg, pártolva Tisza Kálmán indítványát. Utána szólt

Deák Ferencz: (Beszédét lásd lapunk mai számában.)

Papp Pál az 1867. XII. törvényozikk születését soha sem öhajította, annak természetesen hosszú életet sem kíván. Nem kíván pedig azért, mert nem hiszi, hogy ezen törvények alapján az örökös tartományok és Magyarország egymásnak kölcsönösen és az európai érdekeknek is eleget tennének. A méltányosság alapján szóló is hozzájárul az államadósságok egy részének elvállalásához, még pedig azon mértékben, mely mérték szerint tehetségünkhez képest tehetünk. Azt hiszi, ez méltányosság a legszélesebb értelemben.

Várady Lajos: Szerintem nem lehet arról szó, hogy valjon elvállaljuk-e az államadósságot, hanem arról, hogy mennyit és miképpen vállaljuk el? Aggódtam magam is, és megvallom, a törvényjavaslatnak elfogadására csak akkor bátorítottam el magam, a midőn a legfontosabb szempontokra vonatkozólag magamnak kielégítő feleletet tudtam adni, és e szempont három:

1-ször. Valjon a törvényjavaslatban nem foglaltatik-e oly valami, mely az adósságokra nézve solidaritást vonna maga után az ország részéről?

2-ször. Nem volna-e célszerűbb, tanácsosabb, újabb számadások alapján, most a törvényjavaslatban foglalt kiegyezést mellőzve, újabb kiegyezkedést megkísérteni?

3-dik szempont pedig az, hogy valjon a törvényjavaslatban foglalt összeget képes leend-e a nemzet ereje megbírni?

A mi az elsőhöz illik, tökéletesen megnyugtatta aggodalmamat magának a solidaritás eszméjének filosofiája.

A mi a második pontot illeti, megvallom, ha csak egy pár milliót is volnánk képesek megtakarítani, ez a jelen állapotban igen üdvös és előnyös lenne a hazára; s ha meg volnánk győződve, hogy újabb egyezés nem sikerülése esetében hazánk nagyobb bonyodalmaknak kitéve nem lesz, önkint aláírunk ezen indítványt; miután azonban meg vagyunk győződve, hogy nem lehet semmi remény, hogy egy jobb egyezséget volnánk képesek létrehozni, s hogy a kormányra nézve benn és kívül mily iszonyú bonyodalmak születtek, ezért a felelősséget magamra nem vállalom.

A harmadik pontot illetően ki kell mondanom, hogy a törvényjavaslatban foglalt összeget egyelőre nem bírjuk meg. De ha arról van szó, ha azt a kérdést intézzük hozzá, valjon egy nemzet megbírja-e, megbírhatja-e — akkor, azt hiszem, hogy erőfeszítéssel megbírhatja.

Nem öhajtom, hogy ez reductio által történjék, mert az innen is, tulan is a nemzet hitelét tenné tönkre. Ha dolgozunk, a hazai ipart és művészetet előmozdítjuk, ha a jótéteményezés vállala tába bocsátkozunk, egyszóval, ha az anyagi jólétet előmozdítjuk, akkor, igen is. Belgium példaként apróként megszabadulunk a nyomasztó adósságtól és virágzóvá tesszük az országot.

Bernáth Zsigmond pártolja Tisza Kálmán indítványát.

Kurecz György röviden vonja össze azon nézeteket, melyek szót a kérdésben forgó javaslat elfogadására határozták. Ezek közt helyet foglalt az, hogy elég alkalmunk volt 20 év alatt meggyőződni arról, hogy minél inkább s minél tovább fizetjük az államadósságot, annál inkább növekszik az. Ezért tehát nyereségnek tartja azt, hogy ha mi ma határt szabunk további növekedéseinek, s megállítjuk kártékony gyarapodásában.

Madarász József közel két óráig tartott beszédében, közben 10 percet pihenve, saját indítványát indokolta, s minthogy az államadósság oly teher, mely magánjogot érint: tagadja, hogy a képviselőháznak joga lenne ezen teher a nép számára megszavazni. Több előtte szólott jobb oldali képviselő érveire derűtlenség közt válaszol.

Tisza Kálmán, mint indítványozó, felel az indítványa ellen felhozottakra.

Az indítványozó zár-előadása után elnök kérdi a házat: nem lenne-e hajlandó a központi bizottmányi előadó zárbeszédét, valamint a pénzügyminiszter előadását a holnapi ülésre halasztani, midőn egyszersmind a szavazás is megtörténne.

Madarász József azt véli, hogy a központi bizottmányi előadó megteheti előadását ma; a pénzügyminiszter beszédét pedig a ház szívesen meghallgatja holnap.

Lónyay Menyhért miniszter úr figyelmezteti a házat, hogy holnap a szavazás miatt egy is tartatván ülés, ezen beszédnek semmi időnyújtást nem okoznának.

Vége is Bónis S. megmagyarázván a házszabályt, a központi bizottmány előadója Kerkápoly felhívott, ki is a jelentése ellen felhozott érveket teljes sikerrel kiforgatta.

Az ülés délutáni 4 órakor oszlott el.

KÜLFÖLD.

FRANCIAORSZÁG. Páris, decz. 11. A corps législatif tegnapi ülésében folytatott a vita Olasz- és Németország fölött. Első szónok volt vi-

comte Lanjuinais. Szemére bánta a kormánynak, hogy a politikai helyes szabályait a fennálló szerződéses tiszteletben tartását szétrombolta, azonképpen az európai egyensúlyt és a politikai előrelátást. Midőn Franciaország Olaszország érdekében Ausztriával háborúba keveredett, a francia politika intézői nem látták be, hogy abból Olaszország egyrésze fogja magát kinőni, és hogy az egyesült Olaszország Poroszországgal fog szövetségre lépni — esetleg Franciaország ellen. A francia kormány hasonlókép nem látta be, hogy mily következménye lesz a mexikói expedíciónak. Azon kívül a kormány megkísértette a nemzetiségi elvet, melyet pedig maga proklamált; Németországgal egysége Poroszország alatt nem egyéb, mint reactio a 2-ik császárság harci tervei ellenében. A kormány igen helyesen cselekednék, ha az antiliberalis Poroszország ellen folytatna harcot, és Németországot békében hagyta.

Guérault úr, ki Lanjuinais urat váltotta fel a tribünön, ünnepélyesen végrehajtotta a szakadást a baloldal, és a Thiers-féle fractio között, midőn Thiers úr minden tiltakozásai dacára, őt nevezte a többség vezérének. Guérault úr kegyetlenül ostromozta azon kicsinyes, szűkkeblű politikát, melynek az orleanista érzelmi férfiú ismert ékes szószója. Képtelenségnek nevezte azt, hogy a pápa világi uralmának fegyveres erővel fenntartása a katolikusok lelkiismeret szabadságának követelménye. Ez nem lelkiismeret szabadság, de vallásüldözés in optima forma. Kár volt — ugymond — az osztrákokat küldni Olaszországból, csupán azért, hogy mi vegyük át díszes szerepüket, mint a papok uralmi vágyainak satelletei, zsandárai. Guérault úr nem tartja helyes politikának, holmi elavult roszadózó trónokért a szomszéd nemzetek gyűlöletét magára vonni; a kormány jobban cselekednék, ha igyekeznék a nagy nemzetek barátságát megnyerni. — Franciaország sokkal nagyobb, mint hogy nagyságát akár Német, akár Olaszországtól féltetnie kellene.

Thiers úr több ízben félbeszakította Guérault urat, kinek beszéde jobbra ellene volt irányozva; félbeszakítása azonban csak — derűtlenséget idézett elő a házban, főleg midőn azt mondotta, hogy ha ő lett volna a kormányon, megmutatta volna, hogy sem az olasz, sem a német egység soha nem létezt volna.

A francia törvényhozó testület keddi ülésében különös jelenet adta elő magát. Kervégien reactionarius, miután összevisszahadart minden badarságot az olasz egység ellen, átért a német kérdésre. Itt a legutóbbi rágalmazást vette fegyverül kezébe. Azt állítja, hogy az osztrákok háború alatt Franciaország legnagyobb politikai lapjai porosz pénzzel megvesztegetve Poroszország mellett dolgoztak. Ennek bebizonyítására különféle levelekre hivatkozik, melyeket berlini barátjaitól kapott. Nem akarja a leveleket felolvasni, bizonyos egyénekre való tekintetből, kik nincsenek megnevezve, de világosan fölismerhetők. (Nagy mozgás. Olvassa! halljuk!) A szónok erre elővesz egy újság lapot s abból olvassa, hogy a porosz budget titkos kiadásai az 1866 diki évben 729,000 tallerra emelkedtek, mely roppant összeg a francia sajtó megvesztegetésére fordított. (Nagy zaj. Mozgás. Ellenmondások.) Guérault: Szót kérek. (Nagy mozgás.) H a v i n: Szót kérek. T ö b b h a n g: Olvassa tovább. Fejezze be. Havin és Olivier szintén azt kívánják. A szónok aztán elkezdi tovább olvasni a cikket, mely szerint Páris egyik legnagyobb lapja, mely millió olvasóval dicsekszik („Siecle“?) 600,000 francot kapott volna; egy másik, melynek hajdani dícsősége már alább szállt, csak 300,000 francot tett volna zsebre, mint-hogy minden kormány által könnyen megvásárolható lap („Journal des Debats“?); egy harmadik, mely 1859-ben keletkezett („Opinion Nationale“?) 150,000 francot; egy negyedik, még fiatalabb és szintén szolgálatkész lap (itt az „Avenir National“-t, avagy a „Revue Contemporaine“-t gyanítják) száz ezer francot, s végre egy ötödik, mely nem rég változtatott tulajdonosát és szerkesztőjét („Liberté“?) 250,000 francot kapott volna. (Nagy zúgás.) Elnök: Kíváncsok, hogy a szónok az újság cikket olvasását abban hagyja. (Mozgás. Nem! Nem! Olvassa tovább.) Elnök: Ez oly cikket, mely csupán csak a szerző hitelességével bír. (Zaj.) Guérault: A ki olvassa, solidaritásban teszi magát vele. (Mozgás.) Olivier: Halljuk a lap címét. T ö b b h a n g: Igen, igen a lap címét. Elnök: Szíveskedjék megnevezni azon lapot, melyből ön ezt olvasta. Kervégien: „La Finance.“ (Zaj. Mozgás.) Guérault: Botrány és reclam újság. (Mozgás.) Berryer: Szót kérek; ezt a kamara méltósága végett teszem. Tiltakoznom kell az ellen, hogy egy idegen irat alapján a francia irok tekintélye és méltósága megsértessék. Guérault: Nincs szűkegém, hogy ez ügyben igazoljam magam, csupán azon eljárás helytelenségét constátálom, hogy valaki a tribünön idegen lap rágalmazásaival solidaritásban teszi magát. Ezennel kihívom azokat, kik ily hazugságokat reprodukálnak. (Helyes! Jól van. Zaj.) Olivier: Az előttem szóló beszédéhez megjegyzem, hogy e rágalmazások annak idejében a „Journal des Debats“-ban megőszítottak. Guérault elhagyja helyét, Kervégienhez megy s heves nyilatkozatokkal támadja meg. Több tag közbe lép. Elnök: Guérault úr! ne feledkezzék meg a tisz-

teletről, melylyel a gyűléseket iránt viseltetni tartozik; ezennel rendre utasítom önt. Favre: Önnek a rágalmazást kellett volna rendutasítani. Pelle-tan: A ki ily rágalmazásokat a tribünre hoz, annak legyen is bátorsága azt védeni. Lassan-lassan lecsendesedik a zaj s néhány perc után a ház visszatér a napirendre.

OLASZORSZÁG. Roubert szavai, kísérve azon megsemmisítő ítélet által, melyet a francia senatus és törvényhozó testület Olaszország, ennek kormánya, sőt uralkodója felett mondott: leirhatlan igazságot s rémületet idéztek elő az egész országban, olyannyira, hogy Franciaországnak legrajongóbb hívei Olaszországban nyíltan kijelentik, hogy Franciaországnak Olaszországgal való további együttműködésére több gondolni sem lehet s a korábbi barátságot mely gyűlölet váltotta fel.

Híven az olasz nemzeti jellemhez, mely előtt egyetlen barátságatlan tényről szemben ezer tapasztalt jótétemény elenyészik, minden felede van, a mit Franciaország Olaszország érdekében tönk, hogy a legdühöngőbb gyűlöletnek adjon helyet.

Mihelyt köztudomásra jutottak a francia államminiszter nyilatkozatai, Menabrea gróf olasz miniszterelnök azonnal távított a párisi olasz követnek s meghagyta neki, hogy Napoleon Lajos császárnál direct felvilágosításokat kérjen Roubert nyilatkozatának horderejéről, s Nigra lovag válassza ma reggel érkezett ide. Ennek következtében a király elnöklete alatt már reggel 9 órakor összejött a minisztertanács, hogy megállapítsa válaszat az interpellációra: „minő magatartást szándékszik az olasz kormány követni a francia államminiszter említett nyilatkozatával szemben.“ Az olasz kamarában heves és izgatott viták várhatóak a napokban s a Franciaország és francia kormány ellen intézett heves ellenséges támadásokban sem lesz hiány. Az ellenzék nagy része el van határozva, azt tanácsolni a kormánynak: hogy szüntessen meg minden összeköttetést a francia kormánnyal, tegyen nyíltan óvást a francia miniszter nyilatkozatai ellen s jelentse ki leplezetlenül, hogy Olaszország meg fogja ragadni az első kínálkozó alkalmat, hogy jogait keresztül vigye s Franciaországnak rajta elkövetett sértéseit visszafizesse. Az ellenzék emez excentricus tanácsának nem lesznek ugyan következményei; de mindenestre jellemzi az olaszok helyzetét és hangulatát a magas védnök irányában.

KÜLÖNFÉLÉK.

* Mai számunk egy nagy részét Deák Ferencz, nagy hazánk fia, országgyűlési remek beszéde foglalja el. Ugy hisszük, olvasóink szívesen megbocsátják, ha e becses közleményért egyebeket háttérbe szorítottunk. A parlamentáris szónoklat valódi remeke ez. Öszinte, tiszta, méltóságteljes beszéd, meggyőző és megható. Midőn a nagy szónok az államadósságok kérdésének 1848-iki sorsát érinté, s mint az akkori miniszterium tagját, önmagát is vádolá, hogy akkor elmulasztott a megoldás, minék oly sok szomorú következménye lett, s midőn emelkedett férfias önértéssel hangzottát: „három hatalmat ismerek: Istent, lelkiismeretemet s a nemzetet.“ a nagyszerű szónoklat e passzusnál mindenki mélyen meg lön hatva, s midőn végzé, a jobboldal zajosan, lelkesen éltető vezérét, s a tisztelet és szeretet nyilvánításához a balközépről is csatlakoztak mindazok, kik elfogulatlanul tudják megbecsülni az ész, érdem s kristálytisza hazafijellem emberét, ha mindjárt más pártálláspontról is. Eljén Deák Ferencz!

* Pesti és bécsi posta lapunk bezártaig ismét nem érkezett meg. A közlekedés, ugy látszik, a nagy hó miatt mindinkább fennakad.

* A „M. Polgár“ tegnapi számában bejelent publikumának, hogy majd csak a jövő számban felel színházi referensünk feleletére s szerk. megjegyzésünkre. Semmi kifogásunk, ha lélekzetet akar venni. Senki se tűzött tárgyalási napot, s a mulasztásért el nem marasztaltatik. Csak tessék jól kistylizálni, s jól megfontolni. De, úgy látszik, hogy mind a kérdésekből vett argumentumai, mind „jónai“ humora bősege iránti önbizalma megrendült, s úgy tesz, mint az olyan ember, ki másokat szeret lecsékeztetni, kifigurázni, de látva, hogy szellemi felsőbbsege iránti hite önmítás volt, tehát fogja magát — s elérékenyedik. Uram fia, ő persiflage-okkal nyugtalanítja színházi referensünket, sőt azon trivialis adomást se restelli kinyomtatni, hogy egy érdemtelentül megdicsőített színész „kupa borok“-kal készült volna meghálálni a lapunkban nyilvánult tulságos jó indulatot. És így tovább. S mikor referensünk ezt inkább szellemdús, mint trivialis humorral visszautasítja, s midőn e lap vezére, interpellatio folytán, (melyet nem ignoralt „uri göggel“, hanem figyelemre méltott) egyszerűen igazolja, hogy miért nem engedi a színészeket ostromozni; hát ekkor a „M. P.“ beszél aféléről, hogy „az elibe dobott kesztyűt felveszi“, hogy mi „uri göggel félvállról kiabálunk rá“, s hogy nem fog adós maradni stb. Soha se hittük volna, hogy ily érzélgőssé válhassék ez a rettenetes baloldali flagellum. Mi azon lap szerkesztőjét, Keresztési Papp Miklós, demócrata és vélemény-szabadság-imádó barátunkat, sokkal gyakorlottabb journalistának s humoristának tartjuk, hogysem fel-

ne tennők még most is, miképp ez a nyilatkozat, valamint a kupa borokról szóló gyönyörű adomás is, legfőkébb az ő tudtán kívül jutott lapjába — Jónás úr gratiájából. Ha elhinnők, hogy csak „megharagudozással“ és trivialis dolgokkal tud fellélni, akkor soha se szólalnánk többé azon laphoz. Nyugodtan várjuk az „adósság“ lefizetését, s ez nem „uri gög“, meg fogja nekünk engedni érzékenny keblt adósnak.

— A magyar kuriába beosztandó erdélyi főtörvényszéki tagok, a mint halljuk, kinevezettek, s bár mennyire garantizozá Bónis a minap az országgyűlésen Dózsa egy észrevételére, miképp fölsem tehetni, hogy ugyanazon személyzet maradjon meg; a mint a hír mondja, igen kevés változtatás történt biz ott.

— A kuria erdélyi osztályának szervezése — mint az „U.“-nak távirják — királyilag jóváhagyva lérekeztet. Megbizható forrás szerint kinevezettek: Papp László, Papp Alajos, Angyal, László, Bömes, Ocsay, Bethlen Gábor. Pótlóadókul: Hilibi Gál, Biró Miklós, Plecker.

— A szász nemzeti egyetemnek e hó 14-én érdekes gyűlése volt. Három nevezetesebb indítvány tétetett: egyik Seben képviselője által a közséki szervezetre vonatkozólag; másik az elnök által egy gazdasági-iskola felállítására végett, melynek helyül Pocstelték jelöli ki, mely fiscalis birtoknak ingyen átengedése a kormánynak megkérni indítványozza; a harmadikat Hania, Trauschenfels és Nagy Ignác írják alá, s a brassói g. n. e., úgy a szászvárosi ref. gymnasium részére a nemzeti vagyonból évenkénti 5000 frt segélypénzt kívánnak. Hania ez indítványt, a románok miveltségi állapotát festve, hosszasan indokolja. — Bizottsághoz tétetett át mind a három.

— A hányad feletti kérdés az országgyűlés bétfoi ülésén eldőlt. A törvényjavaslat mellett nyilatkozott 229, ellene 110 képviselő; 60-an nem voltak jelen.

— Kinevezettek: Hollán Adolf belügyminiszteri osztálytanácsos, Grosz Lipót belügyminiszteri fogalmazó pedig tiszt. minisztr. titkárrá.

— Utaink a nagy hó miatt éppen életveszélyeseké váltak. Mindenfelől a közlekedés megakadásáról értesítenek. A napokban városunk közelében Nádas és Türe közt szinte ember is esett a hófúvatag áldozatán, a mint egy szánon a szomszéd faluba hajtatna; a ló odaveszett, s a szánt ott várja a boldog feloldadást. Mindezek sürgetve intik az illető hatóságokat, hogy a hónak az útból eltakarításáról gondoskodjanak; s e részben Kolozsmege tisztsége közelebből már intézkedett is.

— Bécsből, e hó 13-ról írják: Albrecht főherceg tábornag elnöklete alatt tegnap a határőrvidék felosztására vonatkozólag előleges értekezlet tartott. A conferentiára Gablenz és Kussevich is meghívtak. Az előleges értekezlet eredménye abban áll, hogy a határőrség felosztása inoportunnusnak találtott.

— A marhavész ellen újabb egy igen egyszerű orvosságot ajánl tapasztalásból egyik praktikusabb gazdánk, s ez a szarvasmarháknak a lovakkal egy helyre zárása. Mint írja, 11 tehén és ugyanannyi borja a vészben egymásután elpusztulván, egy öreg tanácsára a fennebbi módhoz folyamodott, s marhai közt többé a vésznek mi nyoma sem jelentkezett; holott, midőn ez eljárás-hoz fogott, még 2 beteg marha volt az összezártak közt. Minő szerencse lenne ez gazdáinkra, ha egyebült is úgy sikerülne e költségnélküli orvosság, mint az illetőnél!

— Az erd. muzeum-egylet természet-tudományi szakosztálya szombaton n. m. december 21-én nyilvános ülést tart estéli 5 órakor a Lyceum épülete 1-ső emeletében, a 8. g. osztály halltermében. Hermann Otto m. cons. mutatóvanyokkal kísért felolvasást tart a Mezőség term. ismertetésére. A körülmenők ellenséges befolyása megszüntvén, ezntal bizonyosra látjuk szívesen a természetiek kedvelőit hallgatóknak és nézőknek. Kolozsvárt, decz. 18. 1867. Brassai Sámuel, szakelnök.

— A kolozsvári polgári társalkodó idei decz. 26-án d. n. 4 órakor az egyet helyiségében rendkívüli közgyűlést fog tartani, melyre a t. cz. tagok tisztelettel meghívatnak. A kolozsvári polgári társalkodó választmányának 1867. decz. 16-án tartott üléséből. Papp Áron, jegyző.

— Szent-Pétervárról távirják: Gortsakoff herceg, külügyminiszter, beadta lemondását. Bizonyosként állítják, hogy a mostani konstantinápolyi követ, Ignatieff tábornok leend utód.

— (Necrológ.) Kolozsvári polgár Lőrinczi Mihály szomorúan jelenti, hogy szeretett neje Gyergyai Rózsalia folyó hó 12-kén d. n. 9 órakor, életének 70-dik, másodszori házasságának 43-ik évében hosszasan tartott sorvasztó-lázban az övének gyöngéden ápoló karjai között jobb létre csendesen átszenderült. A lelki bánatba mertült férj fájdalomában legbensőbb részt vesznek az elhunyt élő testvérei: Gyergyai Zsuzsanna, özvegy Csehi Sándorné, Ferencz, Julianna és Klára, ügyvéd Kovács Jánosné, úgy minden közelebbi és távolabbi rokoni és ismerői. Hült tetemei f. hó 14-kén d. n. 2 s fél órakor óvári 199. számú házárol, koporsója mellett tartandó könyörgés után, a köztemetői végnyugalomra elhelyeztetek.

— (Beüldetett.) Az „Unio“ panaszol közelebbi 58-dik számában, hogy a helybeli divat, de

Főképek fűszerkereskedők este igen korán zárják be kereskedésüket; nem tudjuk, mikor tapasztalta ezt az „Unio”, vagy mit nem vásárolhatott a bezárt boltok miatt; de azt tudjuk, hogy fűszerkereskedést még 9 után is találni eleget nyitva, s az is hiszünk, hogy ha a kereskedő uraknak sok dolguk lenne, vagy hasznosnak látnák a késői zárást, nem zárának be korán, a mostani időben, ha a divatkereskedés 7-ig, a fűszerkereskedés meg 9-ig van nyitva, bizony elegendő arra, hogy mindenki bevásárolja szükségletét, azon urak bizonyosan tapasztalták, hogy ha tovább ott ülnek a kereskedésben, csak ok nélkül égetik a drága olajat vagy fotogént, ha valakinek későbbre van szüksége egy kis theára vagy csukorra, azt kaphat bármely kávéházban is, melyek aztán gyakran reggelig is nyitva vannak. Aztán csak legyünk méltányosak, bizony azon uraknak is jól esik, ha kora reggeltől este 8—9 után pár órát meleg házban egy kis szellemi foglaltságra is fordíthatnak; nekik is jól esik, ha a nap-esti gépies munka után egy kis szellemi táplálékot élvezhetnek, vagy azon uraknak nincs talán más hivatásuk, csak hogy bizonyos elkésett vásárlók kedvéért fél éjszakáig a kereskedésben töltsenek? hisz ők is nem csak kereskedők, de emberek is, vásároljunk a maga idejében, s akkor nem lesz bátrányos a magaiidejében bezárás.

N. VI-dik közlemény. A besztercei ev. ref. templom építéséhez a mélt. Zombori Jánosné gróf Toldi Róziája 6 nagysága gyűjtőívén kegyadományokkal járultak: Gróf Eszterházi Kálmán gróf Bethlen Paulina 6 nagysága 10 frt, mélt. Cserényi Sándorné Keceli Eszter urasszony (most már harmadszor adakozván) jelenben is 5 frt, mélt. Lubi Zsigmond úr és neje 2 frt, Gulási Bertalan úr 1 forint, Hossai Károli K. a. 2 frt, báró Urai

Endre 2 frt, Oláh Mihályné urasszony 3 frt, Zoltán Mihály úr 2 frt, Molnár Ágoston úr 2 frt, Matkovics Albertné urasszony 3 frt, Oláh Miklósné urasszony 3 frt, Benedek Pál úr 1 frt, Zoltán Hermin k. a. 50 kr, Zoltán Károli K. a. 50 kr, mely kegyadományokért fogadják egyházunk halálját.

Besztercén, decz. 12-kén, 1867.

Borosnyai Pál, gondnok.

Nemzeti zsinház. Vasárnap, decz. 15. Szigligetnek „A zsidó” című népszínműve adta. Ez egyike a legrégibb hatásos és nagyon híres daraboknak, mely egykor nagy tetszést vívott ki, ma már, mint sok más, félretételt; de nem árt az ily régi classicus daraboknak koronkénti színehozzátala, mert valódi belértékük mellett kedves emlékek is vannak azokhoz csatolva. A szereplők közül ki kell emelnünk Stupát, ki a gaz, de becsületes színelvű „kridát” mindvégig helyesen és tapintatosan személyesít; dicséretre kell fölemelnünk főként Pappnét, ki Lizi szerepében ugy kedélyes, élénk játéka, mint éneke által kitűnt s zajos, kiérdemelt tapsokat aratott.

Hétfőn, decz. 16-kán: a városunkon átutazó Ketten Henrik zongorantűvész hangversenye. Bevezetést: „Egy szó a miniszterhez” című egy felvonásos vígjáték, meglehetősen roszul adva, miért azonban gazdagon pótolta a hangversenyi rész, mert midőn a fiatal művész zongorához ült, azonnal meggyőződhetünk, hogy nem mindennapi tehetséggel van dolgunk.

1-ső darabja Litolfnak még kedves emlékünknél 4-dik simphonijája volt, nagy zenekar kísérettel, melyet hangversenyző oly szépen és annyi technikai ügyességgel adott elő, mint szerzője és

mostere, csak hogy játéknál mégis hiányzott azon helyes beosztás és a színezésben való remekelés, mit Litolfnál méltán bámulhattunk.

2-dik darabja „Rigoletto-ábránd” és 3-ik magány darabja Thalberg „Fantaisie Elisere d'amore” nagyon tökéletes kivittel Liszt modorában volt játszva, oly erővel, mi nagy hatást idézett elő; de a mi a második zongorát annyira megviselte, hogy a zárdarabul játszott gyönyörű szerkezetű „Czimbáalom Rapsodia” már tökéletesen lehangolt tompa zengzett zongorán játszva, nem tehetett azon hatást, melyet jeleségénél fogva kiérdemelt volna.

A korlátolt tér, melylyel rendelkezhetünk, nem engedi meg, hogy kimerítőbb ismertetést adjuk a játszott daraboknak; de kétségtelennek látszik az, hogy Ketten egy nagy tehetségtel s nagy hivatású művész; ki, ha főként a fiatal hévnek feltudható tulságos erőfeszítéshez a kellő fiuomságot és színezeti érzést is csatolandja, bizonynyal első rangú művészsze növevdi ki magát.

Két zenekarra alkalmazott szerzeményét is mutatá be hangversenyző, az első „Ouverture Fantastique”, második egy „Ábránd-induló”, tagadhatatlan, hogy ezekben is fel lehet ismerni a hivatott ságot, de fel az éretlenséget és a zenészeti logica hiányát is, sok nagy zeneeszmé van ott felragadva, de kellőleg kidolgozva, következetesen átvive egy sem. Nagy zene-phrasisek összefűzése egyöntetűséggel, melyhez még a hangszerek rosz felhasználása is járult, s főként eleinte mindjárt oly erőki-fetés, mely a fokokénti emelkedést és a végkifej-tés hatalmát nem engedte meg.

Az első darabban főként némi utánzását látuk Litolf Robespierrenek, vagy legalább azon mo-

dornak, de éppen a hangszereknek elején való erős alkalmazása, a dob- és réztányérnak igen korán és gyakorta való bejátszása eszközölé azt, hogy ott, hol kellett volna, a végkifejtesnél hiányzott az erőnek azon hatalmas kinyomata, azon csaknem megdöbbentő összeműködése, mely Litolf Robespierreben annyira magával ragadott és fölemelt az eszményített fogalomnak magas színvonaláig.

Polgári zenekarunkra pedig tán büszké lehetünk, mert bár csak 48 órányi volt a darabok leírása és betanulására, s bár az előadott darabok nehéz instrumentációja e betanulást nem kis mértékben nehezíté, azért azok mégis oly jól és szabatosan voltak előadva, hogy a hangversenyző nyilatkozata szerint bármely nagyobb városnak becsületére vált volna.

Még meg kell emlékeznünk az e hangversenyen közreműködött egyenéről színházuaknak, Nagynéről, ki „Gusman Johanna” című operából énekelte „Bolerot”, oly szépen és oly művészi melegséggel, mikint azt töle várhattuk és Bercesényi-néről, ki Arany János „Zách Kláráját” nagyon szépen szavalta.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

Dec. 16-kán: 5% Metaliques 100 frt 55.30 5% Nemzeti kölcsön 100 frt 64.80. Kamat 57.40. 1860. Kölcsön 81.15. Bankrészevény 673.—. Hitelintézeti részevény 200 frt 184.30. London 10 ft st. 100 frt 23 1/2, kr 121.35. Ezüst 119.25. Cs. királyi arany 5.76.

Dec. 14-kén: Földtehermentési kötvény Magyarországi 70.25. Erdélyi 64.—.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

(394) (2-6)

Karácsoni és újévi ajándékok

TAUFFER JÁNOS cukrászatban Kolozsvárt.

Bátor vagyok a n. érd. közönség figyelmét ez úttal is föl hívni „**karácsoni és újévi ajándék**”-jaimra, melyek kitűnő szépség és olcsóság tekintetében a köz-elismerést több évek óta kivívták, s Kolozsvárt csak nálam kaphatók, jelesen: minden fajta **liqueur, márczipán, hab- és mandula- confectek, dragant csokoládé- és csukor-figurák, kész karácsoni fák** különböző árban; **kosarak, schatulok, puchetok, bubák, gyümölcsök** s még sok más karácsoni **galyakra** aggatni szokott **c Zuckerlik**. Mindezek a legjutányosabb árakban.

TAUFFER JÁNOS, cukrász.

Bolt változtatás.

Altárlt mély tisztelettel tudomására adja a t. cz. közönségnek, miszerint **óra raktári helyiségét** a bel-monostortecéből főtér 263 számú tek. Knausz urnő házába folyó év **december 20-án** teendi át.

Azon reményt táplálva magamban, miszerint a t. cz. közönség az eddig pontosságom és szolgálat készségem által kivívott nagybecsű bizalmát tovább sem vonandja meg tőlem.

Egyszersmind szerencsém van jelenteni, miszerint ujonnan nyitott óra raktáramat a karácsonyi és újévi ajándékokra nézve, igen izletes arany és ezüst órákkal, s lánczokkal jutányos árakon az alább irt árjegyzék szerint dusan szereltem fel.

Árjegyzék:

1 darab ezüst henger óra másodperc mutatóval	12 forinttól 14 forintig.
1 " " horgony óra	17 " 22 "
1 " " " kettős ezüst köpennyel	22 " 36 "
1 " " " angol szerkezetű óra kristály tüveggyel	18 " 28 "
1 " " " női arany henger óra	30 " 55 "
1 " " " horgony óra	45 " 75 "
1 " " " férfi " óra	45 ftól egész 110 frtig
1 " " " nemontoir ezüst óra	22 " 55 "
1 " " " arany kettős köpennyel	100 ftól egész 180 "

Különösen figyelemre méltók az ujonnan érkezett Ingo (Pendule) óráim, nagy aranykeretű fali, asztali, zenélő és francia felkötő (Wecker) óráim.

Videki rendelvények, nem különben pontos javítások gyorsan eszközöltetnek.

Uj órák és javítások egy évi jótállás mellett.

BABOS SÁNDOR, órás.

(270) (21-24)

O v á s !!

már 35 év óta a legjobb hitelnek örvendő a jeles tulajdonságai miatt nagyon híres

Fernolendt Ferencz-féle

bécsi- vitriol nélküli csizma fénymaz,

és ezért bel- és külföldön ezen készítmény általánosan elismert jeleségéért többen (és ezek közt volt könyvvezetőm, ki magát Fernolendt Ferencz öcsének nevezi) azon meggondolatlan eszmére jöttek, hogy magokat idegen tollakkal felékesítve „bécsi fénymaz” néven az enyémhez hasonló vignette alatt egy sokkal rosszabb készítményt terjeszszenek. Azért én

FERNOLENDT ISTVÁN

hirdetem és tudatom, hogy még nagybátyám életében 22 évig vezettem a gyártást, kezelést, és hogy boldogult bátyámnak Fernolendt Ferencznek egyetlen és törvényes örököse én vagyok, és mint ilyen egyedül bírom a „bécsi fénymaz” gyártásának titkát, mely fénymaz nem szárad, hanem jószág mellett 4—5 évig egyenlő legyen és frissen megmarad. Ennélfogva intem a nagy érdemű közönséget és t. kereskedő urakat ismételve és különösen, miszerint ne engedjék magokat csalóktól rosz készítménnyel, rászedetlani valamint a bört rosz vegyítékekkel bemázoltatni.

Az én törvényes bejegyzett czégem

Fernolendt István, Fernolendt Ferencz unokaöccse.

Gyárom van: Bécs, Landstrasse Hauptstrasse Nro 74.

Gyári-raktárom: ezeltől Grünangergasse Nro 8, most Stadt Schulerstrasse Nro 21.

Bécs, aug. 1. 1867.

FERNOLENDT ISTVÁN.

STEIN JÁNOS könyvkereskedésében Kolozsvárt kapható:

Karácsoni és újévi

ajándokul a magyar, német és francia irodalom újabb termékeiből

ifjúsági iratok, képes és diszkiadású művek, úgy

imakönyvek

katholikus és protestánsok számára, egyszerű és legcsinosabb bársony kötésben.

Ugyanott kaphatók 60 krtól 10 frtig

fénykép albumok

hozzá való KÉPEK darabja 15 kr., 12 darab 1 frt 50 kr., 24 darab 2 frt 50 kr., és 50 darab 5 frtjával.

Legújabb és kedveltebb ZENEDARABOK hetenként érkeznek.

CSEMEGÉK

kisebb gyermekek számára;

melyekkel családok, kisedővők, és elemi tanulóknak kedveskedik

GÁSPÁR JÁNOS

nagyonedi neveléstanár és képezdeigazgató.

Harmadik javított, 9 beszély- és 170 vers-csemegevel bővített kettős kiadás; névszerint: egyik íróvelinre nyomott diszkiadás 2 gyönyörű színezett, 2 könyomásu és 23 fametszést képpel.

20 1/2 nyolczadrét iv, díszes borítékú keménykötésben 2 frt 60 kr.

20 1/2 nyolczadrét iv, díszes borítékú keménykötésben 2 frt 60 kr.

20 nyolczadrét iv, csinos borítékú kemény kötésben csak 1 forint.

A Kosztolányi hölgyek.

Történeti regény, két kötetben. Írta **P. Szathmáry Károly.**

Ára 2 forint o. é.

Kelet tündérvilága vagy Szaif Züliázán szultán.

Arab rege. **Aly bey** után fordította **Orbán Balázs.** Két rész egy kötetben kötve 2 frt. Diszkiadás, 4 könyomásu képpel, 3 frt.

Róma és a római birodalom történetei.

Lamé Fleury után magyarítá **szabó György,** tanár. Két rész két kötetben 2 frt.

Szünnapi kirándulás Erdély nyugoti hegyei közé.

Honunk ifjúsága számára. Írta **Ompolyi.** Öt tájképpel.

Ára 60 kr. o. é.

Magyar-német képes ABCZE

fekete képekkel 20 kr., színezett képekkel 50 kr.

Képek a hazai történelemből.

Ifjúság számára. Szerkeszté **Tánczos János.** Ára 50 kr.

Diszkiadás, hat színezett képpel 1 frt 60 kr.

IZIDORA DALAIBÓL.

A kolozsvári jótékony nő-egylet javára. Ára 60 kr.

Diszkiadás 1 frt 60 kr..

!! Uj női-divatczik papirból!!

stein J. könyv- és papir-kereskedésébe most érkeztek és nagyválasztásban kaphatók:

Női gallérok és kézelők papirból,

melyeken a legfinomabb himzések szebbnél szebb mintákkal családásig vannak utánözva.

Egy rendbelinek ára (kézelők és gallér) **20 kr.** melyeket — kissé vigyázva — több napig lehet viselni, **egyes darab 8 kr.**

Nyomatott az ev. ref. főtanoda betűivel (Bel-farkasutca 74. sz.)

A kis Andor és Zoltán könyve. Elemi magyar Olvasókönyv. Mindkét nemű népiskolák I-ső és II-dik osztályainak számára írta **Pánczél Ferencz.** Tizenkét csinos fametszettel. Ára kemény kötésben 50 kr.

Növendékek lapja 1865 april-december. Szépirodalmi és ismeretterjesztő közöny, ifjúság számára. Szerkesztette **Réthy Lajos.** Füve 3 frt. Csinos kemény kötésben 4 frt.

A magyar nyelvtan elemi. Elemi és néptanodák használatára írta **Gergely Lajos,** köztanító a m.-vásárhelyi ref. főtanodánál. I. Rész: **Szótan** Ára 30 kr.

Erdély építészeti emlékei. Írta **Kováry László.** 30 fametszvény-nel. „**Erdély Régiségei**” második, bővített kiadása.

Nagy 8-ad rét XII. 335 lap, szép velin papiron, **ára 4 forint o. é.**

Képek a természetből. A felserdült növendékeknek **Vagner Armin** után felmutatja **Kovácsi Antal.** 10 könyomásu képpel. Ára 1 frt.

Egy falat kenyér története. Levelek az ember életéről. Mindkét nembeli növendékek számára **Macé J.** nyomán dolgozta **Szász Domokos.** Ára füve 1 frt.

Szent történetek az ó és új szövetségéből bibliai mondatokkal szerkesztve. Iskolai használatra írta **Turbucz Ferencz,** dézsi kisedővő. A szövegbe nyomott számos fametszetekkel. Kemény kötésben 30 kr.

Bár a kertem nagyobb volna! Nehány szó a tagosításról. Az erdélyi gazdasági egyesület kívánságára kisbirtokosok számára írta **b. Bánffy János.** Kiadta az erdélyi gazdasági egyesület. Második bővített kiadás. Ára 16 kr.

Kassay Adolf. Virágfűzér és társas mulatságok, kérdések és számszerinti feleletekben. III-dik bővített kiadás. Szép színezett borítékban. Ára 40 kr.

(395) (2-3)

Eladó kert.

A kőkert utca 232 és 233 számú telek, (kert és lakóház) eladó. Értekezni lehet

Szenkovich Mártonnal (bel-szénuteza 133 szám alatt.)

(393) (3-6)

Sajtolt élesztő

fontja kapható 45 krért helyt **Szászvároson** az alólírtak szesz- és élesztő gyárában.

Megrendelések minden irányban pontosan teljesítettek

Steiner és Dahinten.

Melléklet: Ráth Mór újabb irodalmi vállalatai.